

Experiment / Test No. : 5

Date : 20/9/2019

Title of Experiment / Test : Effect of meaningfulness on learning

Name of Experimenter / Tester

Patil Komal Sunil

Name of Subject / Testee

Mullani Samir Dastgir

Age : 21

Sex : Male / Female

Age : 21

Sex : Male / Female

Education :

B.A - III

Education :

B.A - III

Problem / Purpose :

अर्थपूर्ण साहित्याचा प्रयुक्त्याच्या दारोवर होणारा परि-
ठाम अभ्यासणे .

Material :

२ मूली, दंड गोल घंटा, १० अर्थहीन शब्दांची एक यादी व १०
अर्थपूर्ण शब्दांची दुसरी यादी, निश्चय घाघणी, पेपर प्लेसीक व
लाकडी पडदाइ.

Introduction :

अध्ययन -

अध्ययन क्षमता हे प्राण्यांचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे. त्यामध्ये पुपन्निष्पांघा उपयोग होत असल्याने प्राण्यांमध्ये पालनिक बदल हे परिवर्तनिय असतात. तसेच परिस्थितीस समायोजन करताना निव्व लविन प्रतिक्रियांची निर्मिती होते. या क्षमतेला अध्ययन क्षमता असे म्हणतात. या क्षमते अभावी प्राणी पुन्हा-पुन्हा विद्य प्रक्रिया करत राहिला असता. त्यामध्ये सुधारणा झाली जायती. अध्ययनाचे परिणाम सार्वत्रिक असून हे सर्व प्रकारच्या पलनाशी निगडिल असतात. पलने हे सापेक्ष असते किंवा कारक असते किंवा गुंलगुंलीचे असते. प्रत्येक वेळी पुनः-बुध्दयात होणारा बदल ही व्यक्तीच्या वेळी, प्रत्येक वेळी पुपन्निष्पांघा परिणाम होऊन प्रक्रियेत बदल होत असतो. त्यामुळे पुपन्निष्पात होणारा बदल ही व्याख्या केली जाते. ही व्याख्या

व्यापक आहे. कारण लीची परिस्थिती ती उद्दीपक सादर केल्याने हीगारे काही बदल अध्ययन सादराने मिडत नाहीत लसेघ ग्राफ व कारक पेड्रीयांच्या हीगारा एकल्यामुळे हीगारा लतक याल समाविष्ट केला जात नाही. लसेघ पलनालीक द्वगिक बदल म्हणजे अध्ययनामुळे जन्मजात प्रलिढीत व परिपक्वतेमुळे हीगारा बदल म्हणजे अध्ययन नव्हे. त्यामुळे परिस्थितीला अनुसरून प्रक्रियात्मक सशपासुळे घडलेल्या विकास दर्शक सापेक्षतः विकास स्वकपाथा मापनीय बदल म्हणजे अध्ययन होय.

व्याख्या -

“ प्रथम, अनुभव, सशपासुळे पलनात घडून येणारा सापेक्षतः कायमस्वरुपी मापनीय बदल म्हणजे अध्ययन होय.”

अध्ययनाचे प्रकार -

विविध पलन क्षेत्रानुसार मानवी अध्ययनाचे तीन प्रकार सांगितले जातात.

शब्दीक अध्ययन -

शब्दीक अध्ययन म्हणजे शब्दांचे व शब्दांच्या साहाय्याने हीगारे अध्ययन. मानवाच्या वयाच अशा प्रतिक्रिया प्रामुख्याने शब्दीक असतात. उदा - वीळणे, पाचणे, निडणे इ. मानवी व्यवहारात उपयोग होत असतो. शब्द प्रलिढम संख्या ही सर्व भाषिक साधने आहेत. म्हणून शब्दीक अध्ययनाचे शब्द किंवा संख्या हीच उद्दीपक किंवा प्रतिक्रिया म्हणून कार्य करत असतात. प्रथीक व्यक्तीने अगदी लहानपणापासून अनेक शब्दीक सांहार मिळवलेले असते. म्हणजेच विडिष्ट उद्दीपक वेगवेगळ्या व्यक्तींची वेगवेगळी साहचर्य लघार झालेले असतात.

२) कारक अध्ययन -

कारक अध्ययन, रसायनिक हातधाली, विविध फिडा कौशल्य, यंत्र व हातधाली, रसाईदार व कुशल हातधाली व सुक्ष्म सुसंघटीत हातधाली यांचा समावेश होतो.

उदा - साधक चालविणे, वाहन चालवणे, पोहणे, नृत्य करणे. इ. कारक अध्ययनासाठी मानवी शरीरातील विविध स्नायुंच्या हातधाली सुसंघटीत प्रयत्न व दीर्घकाळ सराव आवश्यक असतो.

३) समस्या परिहार -

काही वेळा छानेक संभाव्य प्रतिक्रिया कुण चुकीच्या प्रतिक्रिया वाटुन सारून अचुक प्रतिक्रिया शोधून काढावी लागते. ही प्रतिक्रिया केल्याने समस्यांची उकल होते. या अध्ययनाला समस्या परिहार अध्ययन असे म्हटले जाते. समस्या शाब्दिक, यांत्रिक किंवा अल्प कीर्तयाही प्रकारच्या अस्तु शक्यता. योग्य उल्लेख समजान होती हे समस्या परिहारचे वैशिष्ट्य आहे. दैनंदिन जिवनात सामान्य ज्ञान विशेष कौशल्य, कल्पना शक्ती यांचा वापर संकीर्ण समस्या शोधवला जाऊ शकतो. समस्या परिहारसाठी चित्रे, डायग्राम, फोडो इ. प्रकारचे साहित्य वापरले जाते.

४) धारणा -

अध्ययन म्हणजे अनुधारणात्मक अर्थ असतो जेव्हा आपण म्हणतो त्यावेळी, त्याचा अर्थ असा होतो. की, आधी शिकलेल्या वाक्या गीतटीचा ठसा मीदुवर उमटलेला असतो. त्यामुळे मुळचा विद्वदीपक व प्रतिक्रिया कळाले ही उक्त वदल होऊ शकतो. अध्ययन झाले कीर्त नाही हे कळण्याचा

मात्र म्हणजे धारणा कशीही होय.

अशाप्रमाणे वर्तमान झालेल्या बदलांचा विकास परिणाम म्हणजे धारणा होय. किंवा धारणा म्हणजे प्रयुक्ताने संपादित केल्या वर्तमानातील सुधारणात्मक बदलांचे मापनीय स्वरूप अद्ययन व स्मरण या एकाच नात्याच्या दोन बाजू आहेत. या दोन बाजूंना एकत्रित बांधून ठेवणारा महत्वाचा हुवा म्हणजे धारणा.

अद्ययन किंवा पूर्ण झाल्यानंतर लगेचच काही काळावधीनंतर मापन केल्यास जो गुणांक प्राप्त होतो त्यास धारणा गुणांक असे म्हणतात. येथे धारणा हा शब्द स्मरणशी संबंधीत आहे. अशा अर्थाने वापरणारी अद्ययनाची संस्कार जतन करणे ठेवणे म्हणजे धारणा होय. व हे संस्कार काळांतराने आवश्यक त्यावेळी उगडवणे म्हणजे स्मरण होय.

प्रायोगिक अभ्यासात अद्ययनानंतर जेव्हा मापन केले जाते. त्यानुसार अद्ययन-धारणा यात फरक केला जातो. एखादी गोष्ट अद्ययनाने संपादित करणारा लागता त्या वेळीस अद्ययन काळ असे म्हणतात. त्यानंतर अद्ययनाचे मापन केल्यास त्यास धारणा मापन असे म्हणतात.

टिपणिका =

अद्ययन झालेले साहित्य जतन करणे ठेवणे किंवा ठिकठिकाण राहणे म्हणजे धारणा होय.

धारणा मापनाच्या पद्धती -

१) स्मृती कक्षा पद्धती -

२) अपेक्षा पद्धती -

३) सदयुक्त जीड्यांची पद्धती -

पुर्वी अनुभावलेले उद्दीपक पुढ्या उपाखिला
 हीलाय किंवा समीर येलाय त्याची सीलख परी म्णजे
 प्रत्यावहन होय. ही धारणा मापनाची दुसरी पद्धत आहे.
 पुर्वी अद्ययन व वचन पद्धती या निस्वयं पद्धतीच्या
 साहाय्याने धारणेचे मापन केले जाते. त्यामध्ये अद्ययन
 व पुर्वी अद्ययन यामध्ये काही वचन होते का? त्या
 पद्धतीतून पाहिले जाते. म्हणून या पद्धतीला वचन
 पद्धती असे नाव आहे. खेरीक साहित्याच्या संदर्भा
 धारणा मोजण्यासाठी पुनरिचना पद्धती वापरली जाते.
 या साहित्याचे वेगवेगळे छोटे भाग करता येतात. व
 अशा साहित्याचा धारणेच्या मापनासाठी उपयोग
 केला जातो.

धारणेवर परिणाम करणारे घटक -

१) व्याप्ती -

व्याप्तीच्या धारणेवर अद्ययन साहित्याच्या
 व्याप्तीचा परिणाम होतो. अद्ययन साहित्याची व्याप्ती जितकी
 कमी असेल तितकीच त्याची धारणा जास्त असते. याउलट
 अद्ययन साहित्याची व्याप्ती जितकी जास्त असेल तितकी
 तीच त्याची धारणा कमी होते. यावरून अद्ययन साहित्या
 ची व्याप्ती व धारणा यामध्ये परस्पर विरुद्धी संबंध
 दिसून येतो.

२) अर्थपुंजिका -

अर्थपुंजिकाही धारणेवर परिणाम होतो. अद्ययन
 साहित्य जितके अर्थपुंजिक तितकीच त्याची धारणा चांगली
 व अद्ययन साहित्य जितके अर्थहीन तितकीच त्याची

धारणा कमी होती. मात्र बंशकृती परतवे अर्थपुढी साहित्यामध्ये फरक दिसून येतो.

उदा - महाराष्ट्रीय लीकांना मराठी साहित्य हे अर्थपुढी तर लीच साहित्य चिनी लीकांना अर्थहीन संपेदिले होते.

३) भावनिष्ठा -

प्रयुक्तांच्या भावनेचा व मानसिक स्थितीचा प्रभाव होय धारणितर होतो. पांगळ्या प्रकारच्या भावनिष्ठा स्थितीचे अत्यंत न साहित्याची धारणा चांगली झाल्याची दिसून येते.

* प्रायोगिक भाषाशास्त्रज्ञा -

हा प्रयोग दोन भागामध्ये करावयाचा आहे. पहिल्या भागामध्ये प्रयुक्तांस १० अर्थहीन शब्दांची एक यादी १० वेळा वाचावयास दिली जाईल व त्या यादीतील शब्द मीठयाने त्यांनी वाचावयाची आहे. व १० प्रयत्नानंतर त्या पहिल्या यादीचे प्रत्यापहन केले जाईल. त्यानंतर प्रयोगाच्या दुसऱ्या भागामध्ये प्रयुक्तांस १० अर्थपुढी शब्द असलेली एक यादी वाचावयास दिली जाईल ती त्याही प्रयुक्तांनी मीठयाने वाचावयाची आहे. १० प्रयत्नानंतर प्रयुक्तांस ५ मिनिटे विश्रांती दिली जाईल. व त्या ५ मिनिटांमध्ये त्यांना एक निश्चल घाघणी सोडव्यास दिली जाईल व त्यानंतर अर्थपुढी शब्दांची प्रत्यापहन घेवले जाईल व प्रयुक्तांच्या प्रतिक्रियांची मापन केले जाईल.

दक्षता आठि विधं -

१) प्रत्येक शब्द प्रथुक्लास २ सेकंद इतक्या कालावधीसाठी दाखविता जाईल.

२) शब्दांच्या यादया प्रयोगापुरवी प्रथुक्लास दाखवू नयेत.

३) प्रयोग शुरु असताना कोणत्याही वाक्य रुद्धीपकाया भिडयला प्रथुक्लास होणार नाही याची काळजी ह्यावी.

४) पाकवेळी एकच शब्द प्रथुक्लास दिसेल याची व्यवस्था करावी.

५) प्रथुक्लासकडून यादीलील शब्दांची उच्चारठा मीठयने करण्टा ह्यावे.

प्रत्येक फुंली -

प्रयोगाच्या आधारे अर्थपुठि साहित्याचा प्रथुक्लासया धारठीपर होणारा परिणाम अक्यासला जाणार आहे. यासाठी अर्थहीन साहित्य व अर्थपुठि साहित्याचा वापर केला.

त्यानंतर प्रयोगासाठी लागणारे सवी साहित्य प्रयोगापुरवी प्रयोगशाळेत वेवळापर वेव्यासलेल मांडून घेतले. प्रयोगापुरवी प्रथुक्लाशी सुसंवाद प्रस्थापित केला. प्रथुक्लास पुढील सुचना दिवुन प्रयोगास सुसंवात केळी अर्थहीन साहित्य व अर्थपुठि साहित्य प्रथुक्लास दाखवताना त्यालील प्रत्येक शब्द २ सेकंद इतक्या कालावधीसाठी दाखवला.

सुचना -

हा एक साधा मानसशास्त्रीय प्रयोग आहे. या प्रयोगात लुम्हाला काही अर्थहीन व अर्थपूर्ण शब्दांच्या यादीचा वापर केला जाईल. शब्दांच्या यादीचा वापर करताना एकपेकी एक शब्द व संपूर्ण इतर काळातही वापर केला जाईल. प्रत्येक शब्दाचे उच्चारण लुम्ही मीठयाने करावयाचे आहे. अशा पद्धतीने शब्दांच्या यादीचा सादर केला जाणार आहे.

हा प्रयोग दोन भागांमध्ये करावयाचा आहे. पहिल्या भागामध्ये लुम्हाला समोर 10 अर्थहीन शब्दांची एक यादी सादर केली जाईल. यातील एक-एक शब्द लुम्हाला वापर केला जाईल. प्रत्येक शब्दाचे उच्चारण लुम्ही मीठयाने करावयाचे आहे काही प्रयत्नांनंतर शिपटच्या प्रयत्नां या यादीतील शब्द लुम्ही वापर केला जाणार आहे. या शिपटच्या प्रयत्नास लुम्ही सांगितलेल्या प्रतिक्रियांची नोंद घेतली जाईल.

प्रयोगाच्या दुसऱ्या भागामध्ये लुम्हाला 10 अर्थपूर्ण शब्दांची एक यादी सादर केली जाईल. या यादीतील शब्द लुम्ही मीठयाने उच्चारवयाचे आहे. ही यादी 10 वेळा वाचून घ्याव्यात लुम्हाला 3 मि. पिकांनी दिली जाईल. या तीन सिलेबलां लुम्हाला एक निरपेक्षा घाबरी शिपटच्यास दिली जाईल. ती लुम्ही शिपटवाचणी आहे. त्यानंतर लुम्हाला अर्थपूर्ण शब्दांची यादी वाचवली जाईल. त्यावेळी त्यातील शब्द लुम्ही आपल्या पद्धतीने उतरवून सांगवण्याचे आहे.

निशिक्षण तक्का - I

अ.क्र.	अर्थसिनि शस्त्र	सरावाचे 10 प्रमाण	प्रमाणात	निशिक्षण वृत्त/वर्ग
1	CAD			
2	DIX			
3	MOY			
4	PER			
5	RUS			
6	JAY			
7	HER			
8	GUR			
9	VIB			
10	TUJ			
	उपरोक्त वर्गात प्रवेश			

गिरीक्षण तक्ता - II

क्र.सं	अर्थपूर्ण शब्द	सरावधि 10 प्रश्नां	प्रभावहीन	गिरीक्षण छात्र/शुक्र
1	HOT			
2	CAT			
3	BAT			
4	MAT			
5	TOP			
6	BOY			
7	TEA			
8	PEN			
9	DOG			
10	NOT			
	एकूण छात्रां प्र.			